

тично незворотні природно-антропогенні явища, що виключають можливість самого існування людини у середовищі, яке утворилося" [8, ст. 85]. Хоч в інтерпретованій шкалі оцінки кінцевої результативності лісогосподарської діяльності стан екологічного колапсу формально не виділяється, ймовірність його практичної появи використана як своєрідний фінал неефективності, який постійно має нагадувати та застерігати від можливих згубних і руйнівних наслідків безгосподарності.

Такими є особливості запропонованих шкал оцінки проміжної та кінцевої результативності лісогосподарської діяльності, що оснований на ординації еколого-економічних ефектів з урахуванням впливу фактора часу. Незважаючи на те, що ця ординація є дещо умовною чи гіпотетичною, оскільки базується на якісних, а не на кількісно вимірюваних ознаках, вона й в такому вигляді дозволила скласти ці шкали, які дають змогу за характером економічних і екологічних ефектів проводити відносну оцінку, аналізувати й прогнозувати найбільш імовірні результати лісогосподарської діяльності підприємств з урахуванням перспективних змін під впливом фактора часу.

Література

1. **Инструкция** по устройству государственного лесного фонда СССР. Ч. 1. Полевые работы. – М.: Гослескомитет, 1964. – 128 с.
2. **Казанская Н.С.** Изучение рекреационной дигрессии естественных группировок растительности// Известия АН СССР. Серия географическая. – 1972, № 1. – С. 52-60.
3. **Лес и охрана природы**/ Под ред. С.Г. Синицына. – М.: Лесн. пром-сть, 1980. – 288 с.
4. **Лосицкий К.Е., Чуенков В.С.** Эталонные леса. – 2-е изд., перераб. – М.: Лесн. пром-сть, 1980. – 192 с.
5. **Морозов Г.Ф.** Избранные труды. – М.: Лесн. пром-сть. – 1971, т. 2. – 536 с.
6. **Мурахтанов Е.С., Моисеев Н.А., Мороз П.И., Столяров Д.П.** Лесоустройство: Учебник для вузов. – М.: Лесн. пром-сть, 1983. – 344 с.
7. **Реймерс Н.Ф.** Азбука природопользования// Человек и природа. – 1983, № 12. – С. 73-84.
8. **Реймерс Н.Ф.** Азбука природопользования// Человек и природа. – 1984, № 8. – С. 81-87.
9. **Шварц С.С.** Экология человека: новые подходы к проблеме "человек и природа"// Будущее науки. – М.: Знание. – 1976, вып. 9. – С. 158-177.
10. **Цурик Є.І.** Еколого-економічна ефективність лісокористування: Навчальний посібник.

УДК 330.342 Проф. М.В. Римар, д-р екон. наук; аспір. Л.С. Гарасим – УкрДЛТУ

РОЛЬ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Висвітлюється питання вагомості підприємств малого бізнесу і даються рекомендації з реалізації ефективного їх розвитку у перехідний період.

Prof. M.V. Rymar, doctorate L.S. Garasim – USUFWT

Role of the enterprises of small business in conditions transformation economics

In article elucidates question importance of the enterprises of small business and presented recommendations for realization the effective development theirs in transition circumstances.

Важливою складовою трансформаційних процесів, які відбуваються в нашій країні, є розвиток малого бізнесу. Як свідчить досвід країн з розвинутою ринковою економікою, а також деяких європейських країн з перехідною економікою, розвиток малого бізнесу сприяє вирішенню ряду важливих завдань щодо поступального соціально-економічного розвитку країни та її регіонів.

Мале підприємництво як самостійний і незамінний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці країни, робить певний внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, роздрібного товарообороту, сприяє економії та раціональному використанню всіх ресурсів, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції та усунення монополізму у здійсненні підприємницької діяльності, забезпечує сильнодіючі стимули до інноваційних процесів та високоефективної праці.

Пропонуючи свою продукцію на товарний ринок для реалізації, малі підприємства сприяють повнішому задоволенню споживчого попиту населення. Вони створюють нові робочі місця, залучають працюючих та непрацюючих до суспільно-корисної діяльності.

Нині в індустріально розвинутих країнах малий бізнес – провідний сектор ринкової економіки, який визначає темпи економічного зростання, структуру та якість валового національного продукту.

Загальновизначені переваги малого бізнесу – це мобільність, гнучкість, раціональна організаційна структура підприємства, здатність швидкого пристосування до змін споживчого попиту, оперативність освоєння випуску нової продукції малими партіями, невисокі експлуатаційні витрати.

З теоретичних позицій, мале підприємництво розглядається як особлива форма економічної активності, що передбачає:

- орієнтацію на досягнення комерційного успіху;
- інноваційний та ризиковий характер діяльності;
- перспективність;
- спрямування на подальший розвиток;
- розширення масштабів і сфери діяльності;
- несення майнової відповідальності підприємцем за результати господарювання;
- свободу та самостійність суб'єктів у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу;
- постійний характер господарської діяльності та укладання регулярних, а не одноразових угод (бізнес – операцій).

Головна (кінцева) мета малих підприємств – отримання прибутку. Проміжними цілями їх діяльності є найповніше задоволення споживчого попиту на товари та послуги, зміцнення позицій на ринку, обслуговування певної групи клієнтів (сегмента ринку), підвищення іміджу фірми.

У державах із розвинутою економікою підприємствами малого бізнесу виробляються у середньому понад 50 % валового внутрішнього продукту (Німеччина – 54 %, Великобританія – 52 %, США – 51 %). Для порівняння, в Росії ця частка становить 9,5 %, а в Україні – тільки 7 % ВВП.

Сьогодні за своїми кількісними характеристиками малий бізнес в Україні у десятки разів відстає від показників промислово розвинутих країн (табл. 1).

Табл. 1. Стан розвитку малого бізнесу у деяких країнах світу

Показники	США	Велико-британія	Італія	Німеччина	Франція	Японія	Україна
Кількість МП, тис.	19300	2630	3920	2290	1980	6450	164
Кількість МП на 1 тис. осіб населення	74,2	46	68	37	35	49,6	3
Зайнято на МП, млн. чол.	70,2	13,6	16,8	18,5	15,2	39,5	1,3
Частка МП у кількості зайнятих, %	54	49	73	46	54	78	8
Частка МП у ВВП, %	50-55	50-53	57-60	50-54	55-62	53-55	7-10

Аналізуючи розподіл малих підприємств України за галузями господарського комплексу і промисловості, ми бачимо його вкрай нерівномірним (рис. 1).

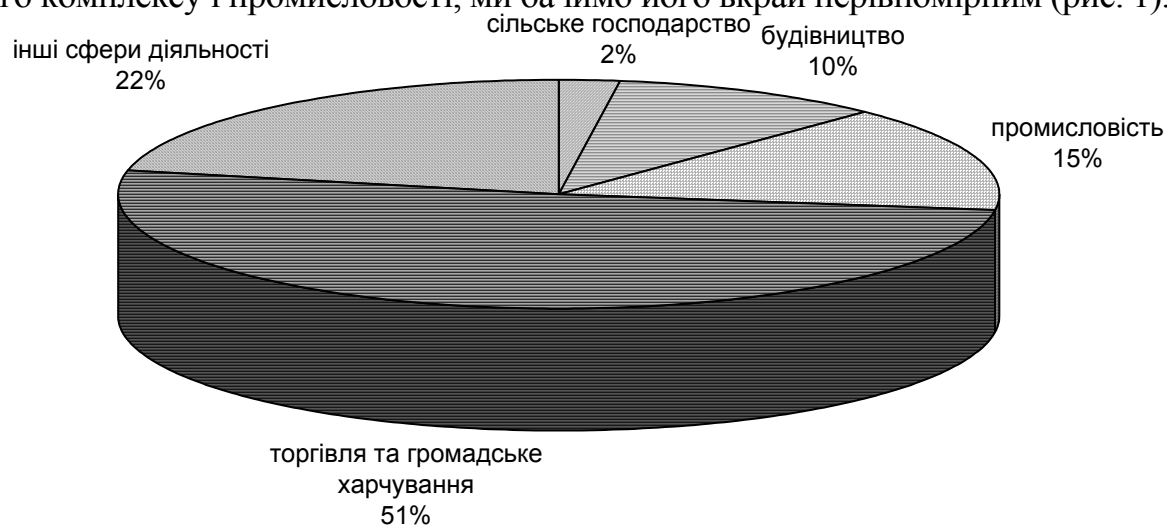

Рис. 1. Галузева структура підприємств малого бізнесу в Україні

Питома вага малих підприємств, які зайняті торговельним бізнесом, громадським харчуванням і заготівлями, становить 51 % від їх загальної кількості.

Частка промислових малих підприємств не перевищує 15 %, будівельних – 10 % і тільки 2,3 % припадає на сільське господарство.

Переважаюча орієнтація малого бізнесу на швидкоприбуткові сфери торгівлі та посередництва пояснюється тим, що малий бізнес розвивається в Україні на фоні несприятливого інвестиційного клімату, який робить не вигідним довгострокові виробничі капіталовкладення. Сфери для інвестування залишаються звуженими через фіскальні принципи податкової політики.

У виторгу від реалізації продукції (робіт, послуг) лідирують також торгівля і громадське харчування – у середньому їх частка складає 70,5 %, проте у промисловості тільки 11,1 %.

Низька питома вага реалізації продукції промисловості у валовому прибутку, одержаному малими підприємствами, пов'язана з її високою фондо-, енерго-, матеріаломісткістю і, як наслідок, із значними матеріальними витратами.

Серед галузей промислового комплексу найсприятливішими із започаткованих в Україні підприємств малого бізнесу виявилися: машинобудування – 31 %, харчова промисловість – 17,5 %, деревообробна – 12 %, легка – 7,7 %. В

електроенергетиці малих підприємств – 0,3 %; паливній промисловості – 0,5 %; кольоровій металургії – 0,6 %; чорній металургії – 0,9 %. З наведених середніх даних стає очевидно, що практично заблоковані для малих підприємств ті види діяльності, які мають високий ступінь інвестиційного ризику.

Чинні в Україні малі підприємства, як правило, потребують невеликих капіталів (до 5-10 тис. дол.), тому вони непривабливі для закордонних приватних інвесторів, а кошти вітчизняних кредитно-фінансових установ у змозі задовольнити менш як чверть наявних проектів. До того ж комерційні банки не зацікавлені у кредитуванні малого бізнесу, тому що віддача у вигляді майбутніх відсотків порівняно низька, а ризик високий.

Таким чином, необхідно зазначити, що стан підприємств малого бізнесу на сьогодні не набув належного розвитку в Україні і не має вирішального впливу на стан національної економіки.

Формування в нашій країні ринкової системи господарювання потребує підвищення підприємницької активності в усіх сферах економіки. Державна підтримка малого бізнесу дасть змогу зміцнити економічний потенціал України та її регіонів. Тільки малий бізнес здатен за досить короткий термін створити значну кількість додаткових робочих місць, усунути диспропорції у випуску окремих видів товарів, розширити сферу послуг.

У період функціонування малих підприємств необхідне організаційно-правове та фінансово-економічне регулювання їх діяльності за допомогою антимонопольного законодавства, податкових, митних, фінансово-кредитних заходів, цінової політики, удосконалення місцевого законодавства стосовно підтримки малого бізнесу, створення консалтингових центрів, союзів підприємств.

Органам регіонального управління та місцевого самоврядування необхідно визначити пріоритетні для їх територій напрями діяльності малого бізнесу, а також розробляти системи економічних регуляторів, які стимулюватимуть їх розвиток за обраним напрямом (пільгова оренда приміщень, мікрокредитування, інвестиційні конкурси, створення регіональних центрів підтримки підприємництва, інформаційне забезпечення).

Отже, ефективна регулятивна політика є запорукою розв'язання проблем розвитку і розміщення продуктивних сил та фактором прискорення трансформаційних процесів на національному рівні.

Література

1. Горфинкель В.Я., Швандар В.А. Экономика предприятия. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 718 с.
2. Масловська Л., Юрієва Г. Актуальні проблеми регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва// Економіка, фінанси, право. – 2002, № 5. – С. 31.
3. Зайцева Л.М., Зайцева Н.В. Державне регулювання малого бізнесу в трансформаційній економіці// Фінанси України. – 2001, № 5. – С. 58.